

MDŁOŚĆ (168) *sb f*

mdłość (156), **mgłość** (12); *mgłość GlabGad* (9), *MiechGlab*; *mdłość: mgłość Oczko* (5 : 1), *SkarŻyw* (2 : 1).

o jasne.

sg N mdłość (31). ◊ *G mdłości* (21). ◊ *D mdłości* (17). ◊ *A mdłość* (46). ◊ *I mdłością* (2). ◊ *L mdłości* (14). ◊ *pl N mdłości* (5). ◊ *G mdłości* (3). ◊ *D mdłości(a)m* (3). ◊ *A mdłości* (4). ◊ *pl a. sg G mdłości* (22).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

Słabość, bezsilność; infirmitas PolAnt, Vulg, Cn (168) :

A. O ludziach [*w tym: czyja* (28): *pron poss* (15), *G sb i pron* (13), *ai poss* (3)] (166) : ktorego [*Chrystusa*] żywot ielt zwierciadło vmierności/ a iego łmiertz/ ielt zwycięstwo wśfelkié mdłości. *OpecŻywPrzedm C4; BielKom G3v; A przethoż mamy czynić roździał między widzeniem Bożem/ ábowiem tho ktore bywa w iego wielmożności/ thedy thákiego mdłość ludzka nie może znieść BibRadz I 138c marg; Y była ząwždy mdłość złączona z zakonem w fercách ludzkich BibRadz 4.Esdr 3/22; Lecz byś fie był máluczko rozumem śpráwował/ A mdłości białogłówkiey trofzkę wždy sfolgował HistLan D2, D2v; RejPosRozpr cv; Ponieważ głupstwo Boże/ ielt mędrze nád ludzi: á mdłość Boża/ ielt mocniejszy nád ludzi. WujNT 1.Cor 1/25.*

W połączeniu szeregowym (1): *Yuż niebedie wciele nałzym zkazenie/ zadność/ gnuśność/ niemoc/ mdłość/ albo ciemność SeklKat R3.*

W przeciwstawieniu: »mdłość ... moc« (2): *KuczbKat 95; Bo [Chrystus] áczci ielt vkrzyżowan ze mdłości; ále żywie z mocy Bożey. WujNT 2.Cor 13/4.*

W porównaniu (1): *PAttrz co ielt człowiek gdy nie málz łtałości/ By Kárp we błocie thák ząwždy we mdłości. RejZwierc 212v.*

Szereg: »mgłość i cichość« (1): *zalię chude [udy] á łuche mgłość y cichość znamionią. GlabGad P6.*

[*Przykłady umieszczone przed a. wykazują niesprecyzowany zakres odniesienia, czasem z celowym wykorzystaniem wieloznaczności odcieni.*]

a. Pod względem sił fizycznych; tu też o innych istotach żywych; imbecillitas Mącz, Cn; fragilitas Mącz (113) : *Imbecillitas, Mdłość. Krewkość. Mącz 22d, 135d.*

α. Słabość, wątłość wrodzona; powolność, ospałość (12) : *Orzech z trciny niegdy fie śmiał/ [...] Iże wiatrow nie ćierpiála/ [...] Trćiná iż swoię mdłość znála/ Nic mu nie odpowiedziála BierEz K; Bowiem one [niewiasty] odrzuciwłzy Mgłóci fwey płci niewieściey, wiele ziem łobie podbiły MiechGlab 36; GliczKsiąż 18.*

mgłość w czym (1): *zalię gołe [nogi] czyłtość znamionią y theż mgłość w każdej robocie. GlabGad P7.*

W porównaniu (1): *Acz żadnego nie wiodę w takie niedbáłości/ Aby leżał ná łłońcu/ iáko pies we mdłości RejWiz 193v.*

Wyrażenie: »mgłość przyrodzenia« (2): *Broda rzadka á zle obrośła mgłość przyrodzenia vkazuie GlabGad O6v, M4v.*

W przen (2) : Zápprawděc niemieli przecz ci tey burdy czynić zápamiętáli fynowie Máthki fwey/ mielić folgować mdłości Kołcioła Bożego. *SarnUzn C3*.

Zwrot: »być we mdłości« (1): A pámiętay iż dułzy/ więcey chędogości/ Trzebá/ by potym s ciálem/ nie byłá we mdłości. *RejZwierz 142*.

Przen (3) :

α) *Nieruchomość (1)* : Iedno przekłeta zyemiá/ tá w fwoiey ciężkości/ Vżywa vftáwicźnie tey fwey márney mdłości. Iż lie nigdy nie rułza/ iáko kámién leży *RejWiz 149*.

β) *Niska, mała wartość (2)* : Ráczże iuż tedy przyiác mnie s tym wirłzem moim/ A ogárni mdłość iego/ bácznym łádem twoim. *StryjWjaz A2v*.

Szereg: »mdłość i niepożytek« (1): Bo iednák odłózenie bywa vprzedzáiácego przykazánia/ prze iego mdłość y niepożytek [*infirmiŧatem et inutiliŧatem*]. *BudNT Hebr 7/8[18]*.

β. *Oslábieŧie, wycieŧczenie; choroba; debilitas Mącz, Calag, Calep, Cn; languor (corporis) Mącz, Calep, Cn; defectio, inualetudo, syntexis Mącz; inualetia Cn (99)* : *OpecŻyw 115, 129, 135*; łá inłze niedobre znaki k temu [chorobie]/ iako. wielkie bołenie głowy/ nie łpanie/ czknienie/ nie iedzenie/ mdłość wielka. *FalZioł V 4v*; Włofy w vrinie pływaiące. Iełtli w goráczcze, tedy máłz wiedzieć iż znamiouuiá [!] we włzytkim ciełe mdłofć/ á włzytkiego ciála trawienie. *FalZioł V 11, I 22a, 60c, 70a, 101b, II 11a (15)*; *RejJóz P5*; Biodrá moie záwźdi pełne frogich brzidliwości/ Nie máłz zdrowia w ciełe moim bo iełt wielkiej mdłofci *LubPs K3v, Q3; BielKron 140*; Inualetudo, Chorobá/ mdłofć/ słábość ná zdrowiu. *Mącz 474d, 78d, 115b, 183d, 437b; SarnUzn C3*; komuby krwie dla mdłofci z żyły pułścić fye nie godźiło/ może to báńkami przełpieczniey vczynić *SienLek 33v; Oczko 12v; Calag 428b; SkarŻyw 29, 98*; Gdy nań przyidźie niewczełność z mdłofci łtękáć będzie *BielSjem 31; Calep 214a, 289b, 410a, 580b; SiebRozmył C4; PaxLiz B3*.

mdłość czego (7): *FalZioł ¶¶d, I 95d*; zalię gdi takowey [*brzemiennej*] mleko płynie znamię iełt mgłofci płodu *GlabGad D7, E4; SienLek 19v*; Gdy máżá oleiem niemocné/ w mdłofci ciála wiárá mocná połiláią dułżę *BiałKat 383v; BudNT Gal 4/13*.

mdłość czego [= spowodowana czym] (2): wnet dzyatki iego [*bociana*] widzác onę mdłofć łtároci iego/ dziwnie go opátruiá *LubPs A4v; BielKron 101v*.

mdłość na kogo (1): Doktor powie přetki puls v ręki/ Mdłofć nań idźcie s kártką do ápteki *BielKom C8*.

Zwroty: »być w mdłofci« (1): á iełtem w wielkiej mdłofci/ á ráunek winá ielzczę by mie potwierdził. *HistRzym 112v*.

»w mdłofć wpaść« = *zachorowác (1)*: Po iedzeniu grufzek/ patrzay dobrego napoiu vżywác: niechczelzi w mdłofć wpać. *FalZioł V 59v*.

Wyrażenie: »przyrodzone mdłofci; mdłofć przyrodzenia« (1; 1): bo w niektorych ludźiech łá przyrodzone mdłofci/ ktorich zá znáki nietrzebá policzác ku niemocy *SienLek 19, 24v*.

Szeregi: »mdłofć i (a) niemoc« [*szyk 1 : 1*] (2): S tądciem ciála przychodzi mdłofć/ y niemocy rozmáite. *SienLek 2v; HistRzym 17*.

»udręczenie i mdłofć« (1): aż dlá wielkiego vdręczenia/ ij od wielkié mdłofci niemogl łtátz na nogach Iezus mily. *OpecŻyw 109v*.

W przeni (2) : Wy [ziołka] czyrftwieiecie/ á mnie mdłości lzkodzą. *GrabowSet* H.

mdłość na co [= *jaką przyczynę choroby*] (1): Bo iákoć fie [*łakomstwo*] zákrádnie zá lkorę do kości/ luż wierz mi mušilż chodźić záwždy nań we mdłości. *RejWiz* 191.

αα. *O organach i zmysłach: złe funkcjonowanie, niewydolność* (26) :

mdłość czego (19): plafr vożyniony z Rzeżuchy [...] ieft dobry na mdłóć luchych żył. *FalZioł* I 90a; Ta wodka w oczy wpułzczána [...] oczu mdłóć odeymuie *FalZioł* II 19d, [‡]f, ‡3a, ++2a, + +7c, I 95d (13); *GlabGad* C8, P4; *Helleborum*, [...] ciemierzicá. [...] Mdłość głowy álbo záwraćánie przywraca ku zdrowiu. *Mącz* 154b, 240a; *SienLek* 15v, 16.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy organu (7): ciepło przikłádej na żołádek chczefzli wraczanie zbytnie zátanowić ktore przychodzy zemdłóci żołádkowey. *FalZioł* I 53c; Tho drzewo Aloes ma mocz naprzeciwo mdłóciám ferdecznym, żołádkowym j mozgowym *FalZioł* III 3a, I 121b, III 6c, d, 7b, 27a.

W charakterystycznych połączeniach: mdłość głowy (2), *macice, mozgu (mozgowa)* (3), *oczu* (4), *płuc, serca (serdeczna)* (3), *sleziony, wątroby (wątrobná)* (4), *wzroku, żołádká (żołádkowá)* (9), *(suchych) żył* (3); *mdłość czynić, oddaláć* (3), *odejmowáć, posiláć; dobry na mdłość*.

Szereg: »mdłość a choroba« (1): Myopia, Tákowá mdłość á chorobá oczu. *Mącz* 240a.

ββ. *Omdlenie; defectio Calep* (11) : y iefliby fye im [*chorym*] do mdłóci zánošilo/ mieć Morfelle w gársci *Oczko* 28v, 28v, [42]; *Calep* 296a.

W połączeniach szeregowych (2): ták/ ktoby fie nierzádnie w nich [*lekach*] chowál/ nie málé przypadki po łobie zołtáwiá iáko womity/ kurcze/ głowy bolénié/ wnątrza morzenié/ álbo rzezánia/ mdłóci/ á wzyłtkiégo ciáłá ołlábiecie *Oczko* 23v, 26.

Fraza: »mdłość uderzy [*na kogo*]« (1): thák długo krew s niego pušćić/ áže nań mdłość vderzy *SienLek* 139v.

Zwrot: »leżeć, położony we mdłóci« [*szyk zmienny*] (2 : 1): *LubPs* aa5v; *RejZwierz* 87v; Aż w tym [*matka*] rzekłá: Synu? Spilż? czy ták we mdłóci/ Leżyłż? *WisznTr* 30.

Szereg: »mdłość i omdlenie« (1): Naprzeciw mdłóciám y też omdleniu: ktore pochodzą dla zbytniey purgacijey *FalZioł* IV 56d.

γγ. *Być może nudności* (3) : Połilania nie opułzczáicz/ aby niewiałta ona nie vłtała: dla bolełci y mdłóci/ ktore mułzą być dla smrodu onych zagniłóci. *FalZioł* V 26v, III 7c, V 25v.

b. *Pod względem psychicznym* (5) :

α. *Słabość z powodu niepokoju, strachu* (4) : Ale wierz mi nie ony [*piosenki, wierszyki*] o fercu we mdłóci/ Albo w oney wálzey thám márney miłóci. *RejWiz* 66v.

W połączeniu szeregowym (1): Y byłem ia ze mdłóciá y z boiáźniá y ze drzenim wielkim v was *WujNT* 1.Cor 2/3.

Zwrot: »bywać we mdłóci« (1): Strzegąc názyt poćiwošci/ Bywá czáfem pan we mdłóci *RejZwierz* 232.

W przeni (1) :

Fraza: »uderzy [*na co*] mdłóć« (1): Wieręc y przed potkániem [*z cnotą*] vderzy ná nię [*niecnotę*] mdłóć. *RejWiz* 102v.

β. Słabość charakteru (1) : W drugich hiŧtoryach ŧtoi/ iż był [cesarz Karolus Krassus] zrzucon dla mdłości iego. *BielKron* 172.

c. Pod względem moralnym (29) :

α. Skłonność do złego (21) : *LubPs* gg5v; *RejWiz* 79; A Bog Oćiec miłościwy/ w obietnicách ŧwych prawdziwy/ da rátunek nálezey mdłości/ mocą ŧwą z wyfokości. *ArtKanc* L19v; Pánie/ któryś [...] ciáło dał: by we czći ŧtáteczney Nam poŧiłkiem było/ krew ŧtrzegła od mdłości *GrabowSet* P2, P4v; *LatHar* 226.

mdłość czego (11): *LubPs* A3v; *BibRadz* I 2d marg, 5b marg; Iż poniewaŧz my dla mdłości ciáła/ nie mogliŧmy zakonu wedle ciáła wykonać/ przeto Bog poŧłał ŧyná ŧwego *CzechRozm* 92; *SkarŻyw* 151. Cf *Wyrażenia*.

W połączeniu szeregowym (1): y owŧzem z niego [zakonu] poznawamy mdłość/ niedoŧtátek/ grzech y potępienie ŧwoie. *WujJudConf* 76.

Wyrażenia: »mdłość człowieczeńŧwa« (1): áby [...] zákładáli ty młodości [lege: mdłości] nędzne krewkiego człowieczeńŧwá twego/ ŧwiętami á miłościwymi obietnicámi iego *RejPos* 211.

»mdłość krewkości« (3): á rácz [Panie] káfkáwie obeŧrzec mdłość moiej krewkości *LubPs* B5, H3v; *GrabowSet* B4v.

»mdłość natury, przyrodzenia« (1 : 1): A gdy vczyinił koniec rzeczy ŧwey Moizeŧz/ záŧłonił oblicze ŧwoie. (marg) Tá zasłóná znáczy mdłość przyrodzenia nálezego [...] (-) *BibRadz Ex* 34/33; *RejPosRozpr* b3v.

Szeregi: »mdłość a krewkość« (2): á po ŧtworzeniu człowieká nędznego [...]: widząc mdłość á krewkość iego/ [...] nawięcey ŧie o tym ŧtárác raczył/ iákoby był człowieká przeŧtrzegáł á ŧtánowił w náukach á w roŧkazaniu ŧwym *RejPos* 83v, 31.

»mdłość abo niedostatek« (1): [Ze spisu rzeczy:] Y ze mdłości ábo niedoŧtátkow ŧwoich. *WujNT* Yyyyy. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.].

»ochorzałość a mdłość« (1): ŧłuŧnie mamy poznác oohorzałość á mdłość nędznego á krewkiego ciáła nálezego *LubPs* A3v.

»mdłość a skażenie« (1): Ale tháka ieŧt mdłość á ŧkáżenie náturey nálezey z grzechu *RejPosRozpr* b3v.

β. Słaba wiara (8) : Iż człowiek [...] niepodobna rzecz byłá/ áby był kiedy miał wierzyć ŧłowu Bożemu/ ieŧliżby był Pan iákimi znáki widomemi tego podeprzec nie raczył. Abowiem Pan rozumiał/ iż ich nam byłá pilna potrzebá/ ku podpárciu mdłości nálezey. *RejPos* 31, 68v, 274v; *CzechRozm* 77v [3 r.].

Wyrażenie: »mdłość w wierze« (1): Przeto teŧz Syn Boży folguiác nálezey mdłości w wierze/ vŧtáwił drugá ŧwiątość *KrowObr* 47v.

Szereg: »mdłość i krewkość« (1): Atoli mdłość y krewkość wierzących zboru ŧwego przed nim powiedáią *CzechRozm* 77v.

d. Pod względem umysłowym: niepojętność, ograniczoność; imbecilitas *Modrz* (5) : Obyczáiem człowieczem tu Bog mowi dla mdłości nálezey. *BibRadz* I 5b marg, I 5d marg.

mdłość czego (3): Nie dáyże ŧie vnoŧić niepodobieñŧwu áni mdłości rozumu ŧwego *RejPos* 273, [290v]; *ModrzBaz* 136.

W przeciwstawieniu: »wielkość ... mdłość« (1): Sámá tey rzeczy/ o ktoreiefmy to piáli/ wielkość/ á dowćipu nálezego mdłość [...] wielką chęci y pilności mey przyniosły trudność *ModrzBaz* 136.

e. Pod względem sytuacyjnym: bezbronność, ucisk (1): Luk sławnych mocarzow teraz ieft złomiony/ A mdłości niemężnych zacnie vtwierdzony *LubPs* hh2.

B. O zjawiskach: nieintensywność (2): Boć w rofkofzach máło znác poważney śtałości/ Wízytko coś iáko przez fen á wízytko we mdłości. *RejWiz* 35.

mgłość czego (1): Blade [*paznochy znamionują*] zalię flegmę á mgłóć ciepła przyrodzonego. *GlabGad* D4v.

Synonimy: krewkość, słabość; A.a.β. choroba, doległość, niemoc; ββ. omdlenie; γγ. brzydłość, brzydliwość.

Cf MDLENIE, MDLIWOŚĆ, [MDŁOBA]

AŻ